

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

โครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ มีวิธีการวิจัย ประกอบไปด้วย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล กรอบแนวคิดของการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลและการอภิปรายผล มีรายละเอียด ดังนี้

3.1 ประชากรและตัวอย่าง

3.1.1 ประชากรที่ศึกษา

ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ชุมชนท่องเที่ยว ที่มีความสนใจเข้าร่วมโครงการทั้งจังหวัดเชียงใหม่

3.1.2 ตัวอย่าง

การเลือกตัวอย่างใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงตามวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยใช้แบบฟอร์มประเมินคัดกรองผู้เข้าร่วมโครงการ สามารถคัดกรองผู้เข้าร่วมโครงการได้ จำนวน 6 ชุมชน ได้แก่

- (1) กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านป่าตาล ตำบลสันผักหวาน อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่
- (2) กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนตำบลกุดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
- (3) กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านปางห้วยลาน ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
- (4) กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนเวียงท่ากาน ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่
- (5) กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านด้า ตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
- (6) กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านต้นเหินน้อย ตำบลท่าวังพร้าว อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

3.2 ข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ประกอบไปด้วย

3.2.1 ประเภทของข้อมูล

1) ข้อมูลปฐมภูมิ ได้จากการสำรวจ สอบถามและสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 6 ชุมชนท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่

2) ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสาร งานวิจัย ผลการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนและผลการประเมินการบริหารจัดการของชุมชนท่องเที่ยว จำนวน 6 ชุมชนท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่

3.2.2 ชนิดเครื่องมือการประเมิน แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบประเมิน ดังนี้

(1) แบบฟอร์มแสดงความประสงค์เข้าร่วมโครงการ ประกอบไปด้วย

(1.1) กลุ่ม

(1.2) ที่ตั้งกลุ่ม

(1.3) ผู้ประสานงานที่ติดต่อได้

(1.4) รายชื่อสมาชิกกลุ่มที่สมัครเข้าร่วมโครงการ:

(2) แบบฟอร์มเพื่อประเมินคัดกรองผู้เข้าร่วมโครงการ ประกอบไปด้วย

(2.1) วิธีการ/กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ผ่านมา

(2.2) รูปแบบการบริการการท่องเที่ยวใน 1 – 2 ปี ที่ผ่านมา

(2.3) เครือข่ายการท่องเที่ยวของกลุ่ม

(2.4) จุดเด่นหรือเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของกลุ่ม

(2.5) ผลดีและผลเสียที่เกิดขึ้นกับชุมชนในช่วงที่ผ่านมา

(2.6) การเปลี่ยนแปลงองค์กรของกลุ่ม

(2.7) เป้าหมายของการท่องเที่ยวของกลุ่ม

(3) แบบฟอร์มรวบรวมข้อมูลปัจจัยนำเข้า ประกอบไปด้วย

(3.1) บุคลากร

(3.2) งบประมาณ

(3.3) วัสดุ/อุปกรณ์/สถานที่

(3.4) การบริหารจัดการงาน

(3.5) ทรัพยากรธรรมชาติ

(3.6) แรงจูงใจของลูกค้า

(4) แบบฟอร์มวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของกระบวนการ ประกอบไปด้วย

(4.1) การดำเนินงานด้านการบริหารจัดการองค์กร

(4.2) การดำเนินงานด้านการผลิตและการบริการ

(4.3) การดำเนินงานด้านการเงินและการบัญชี

(4.4) การดำเนินงานด้านการตลาด

(4.5) การดำเนินงานด้านการประชาสัมพันธ์

(4.6) สรุปผลการดำเนินงานโดยภาพรวม

(5) แบบฟอร์มการประเมิน Focus Group กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ภาครัฐ
ภาคเอกชน และภาคชุมชน ประกอบไปด้วย

(5.1) จุดแข็ง

(5.2) จุดอ่อน

(5.3) โอกาส

(5.4) อุปสรรค

(5.5) จุดแข็งและ โอกาส

(5.6) จุดอ่อนและอุปสรรค

(5.7) โอกาสและอุปสรรค

(5.8) จุดอ่อนและอุปสรรค

(5.9) สรุปผลการวิเคราะห์

(6) แบบฟอร์มวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน ประกอบไปด้วย

(6.1) ส่วนที่ 1 ข้อมูลด้านการจัดการของกลุ่ม

1) สถานที่ที่มีการจัดตั้งกลุ่ม

2) ลักษณะการจัดตั้งกลุ่ม

3) รูปแบบการดำเนินงานขององค์กร

4) ในปี 2556 องค์กรของท่านมีกิจกรรมที่ประเภท/อะไรบ้าง

5) คณะกรรมการบริหารกลุ่มของท่าน ในปี 2556

6) บุคลากรในกลุ่ม

7) กลุ่มมีวิธีการคัดเลือกคณะกรรมการอย่างไร

8) คณะกรรมการในกลุ่มของท่านมีลักษณะ/คุณสมบัติที่ส่งผลดี

ต่อกลุ่มอย่างไรบ้าง

9) คณะกรรมการมีวาระการดำรงตำแหน่งหรือไม่

10) กลุ่มของท่านมีการให้คำตอบแทนแก่คณะกรรมการหรือไม่

11) นอกจากการจ่ายคำตอบแทนแล้ว กลุ่มมีวิธีอื่น ๆ เพื่อสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานให้แก่คณะกรรมการอีกหรือไม่

12) การประชุมในกลุ่ม

13) แหล่งเงินทุนให้การสนับสนุนและช่วยเหลือแก่กลุ่ม (ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งจนถึงปัจจุบัน)

(6.2) ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านการลงทุน

1) ประมาณการการลงทุนทั้งสิ้นของโครงการ
2) ปริมาณต้นทุนการผลิตสินค้า/บริการทั้งสิ้น
3) ต้นทุนการผลิตสินค้า/บริการแยกตามกิจกรรมต่อครั้ง (ปี 2556)

4) กลุ่มประสบปัญหาด้านแรงงานหรือไม่ อย่างไร และมีวิธีแก้ไขอย่างไร

5) การสนับสนุนแรงงานหรือสมาชิกในกลุ่มได้รับการอบรมเพิ่มทักษะ ความรู้ในปี 2556

6) กลุ่มมีการประเมินผลการทำงานของแรงงานหรือไม่
7) ที่ผ่านมา กลุ่มของท่านมีการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตอย่างไรบ้าง

(6.3) ส่วนที่ 3 ข้อมูลด้านการเงิน

1) การระดมทุนในอดีต

2) การระดมทุนในปัจจุบัน (ปี 2556)

3) กลุ่มมีการกำหนดเพดานหุ้นหรือไม่

4) กลุ่มมีเงินทุนหมุนเวียนเท่าใด

5) กลุ่มมีการทำบัญชีหรือไม่

6) กลุ่มมีการจัดสรรผลกำไรอย่างไร

7) กลุ่มมีหลักเกณฑ์ในการแบ่งเงินปันผลกันอย่างไร

8) ลูกหนี้ที่เกิดจากการให้สินเชื่อแก่ลูกค้า (ปี 2556)

9) เจ้าหนี้ที่เกิดจากการให้ซื้อเชื่อ/กู้ยืม (ปี 2556)

10) ปัญหาด้านการเงินที่กลุ่มของท่านประสบอยู่ในปัจจุบันและความต้องการความช่วยเหลือด้านการเงิน

11) ทุนทางสังคม

(6.4) ส่วนที่ 4 ข้อมูลด้านรายได้ของกลุ่ม

1) สินค้าที่เสนอขาย

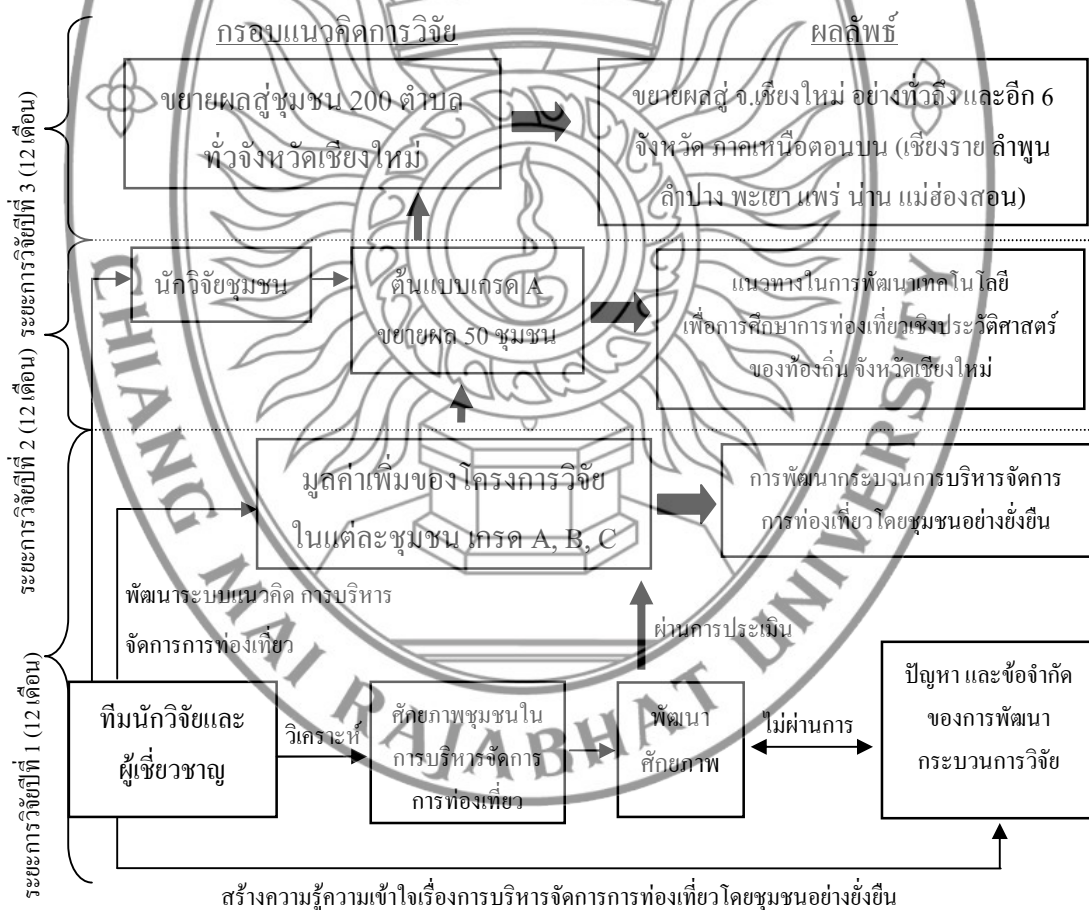
2) บริการที่เสนอขาย

(7) แบบประเมินศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

3.3 กรอบแนวคิดของการวิจัย

กรอบแนวคิดของโครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่” (ดังภาพที่ 3.1) และการพัฒนาตามกรอบแนวคิดการวิจัย สามารถแสดงได้ตามแบบจำลองการวิจัย (ดังภาพที่ 3.2) ดังนี้

กรอบแนวคิดของโครงการวิจัยสามารถอธิบายได้ดังนี้

ภาพที่ 3.1 กรอบแนวคิดการวิจัย เรื่อง การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่

จากภาพที่ 3.1 กรอบแนวคิดการวิจัย เรื่อง การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2556 สามารถอธิบายได้ดังนี้

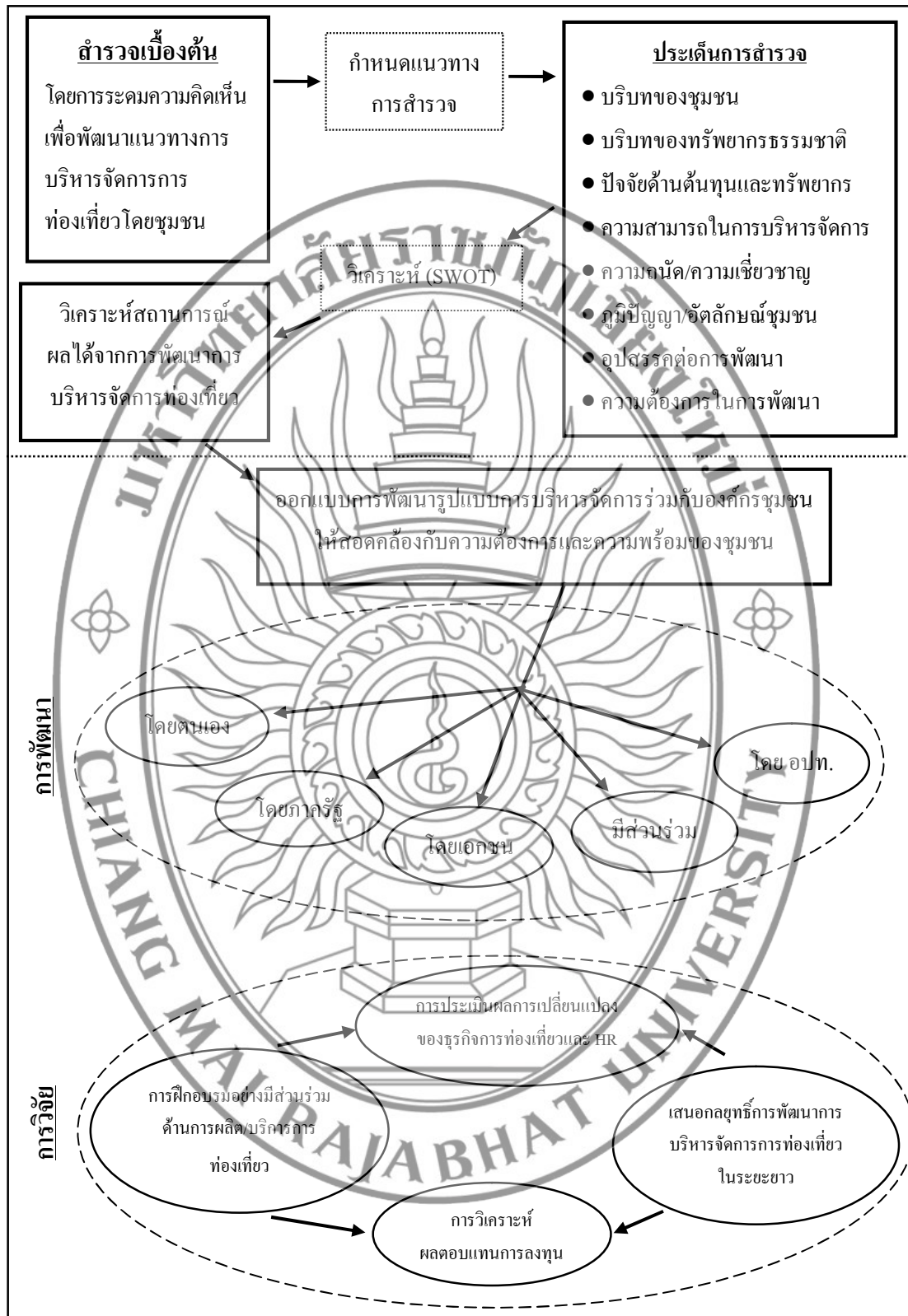
(1) นักวิจัยและผู้เชี่ยวชาญมีกระบวนการดำเนินงานวิจัย โดยเริ่มจากการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 6 ชุมชน เกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของตนเอง ทำให้ทราบศักยภาพของแต่ละชุมชนที่จะนำมาซึ่งการพัฒนาที่แตกต่างกันไปตามศักยภาพและบริบทของแต่ละพื้นที่

(2) จากผลการวิจัยนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนร่วมกับการพัฒนาระบบแนวคิด ซึ่งมีเป้าหมายคือทำให้ชุมชนท่องเที่ยวทราบถึงศักยภาพของตนเองและประเด็นที่ไม่มีศักยภาพของกลุ่มตนเองด้วย อันจะเป็นข้อมูลสำคัญต่อการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

ทั้งนี้หากชุมชนได้ยังขาดความเข้าใจอย่างแท้จริง มีข้อจำกัด และเกิดปัญหาของการพัฒนากระบวนการวิจัย ทีมนักวิจัยก็จะเน้นการสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนเป็นหลัก จากนั้นควรพัฒนาในส่วนอื่นที่ไม่มีศักยภาพในลำดับต่อไป

ผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการดำเนินงานจะเชื่อมโยงไปสู่การดำเนินงานวิจัยต่อไปในปีที่ 2 (พ.ศ. 2557) และปีที่ 3 (พ.ศ. 2558) ต่อไป

การพัฒนาตามกรอบแนวคิดการวิจัยสามารถแสดงได้ดังแบบจำลองการวิจัย (ภาพที่ 3.2) และแผนการดำเนินงานวิจัยในปีที่ 1 (ภาพที่ 3.3) ดังนี้

ภาพที่ 3.2 แบบจำลองของโครงการพัฒนาศักยภาพ
การบริหารจัดการการท้องถิ่นโดยชุมชน จังหวัดเชียงใหม่

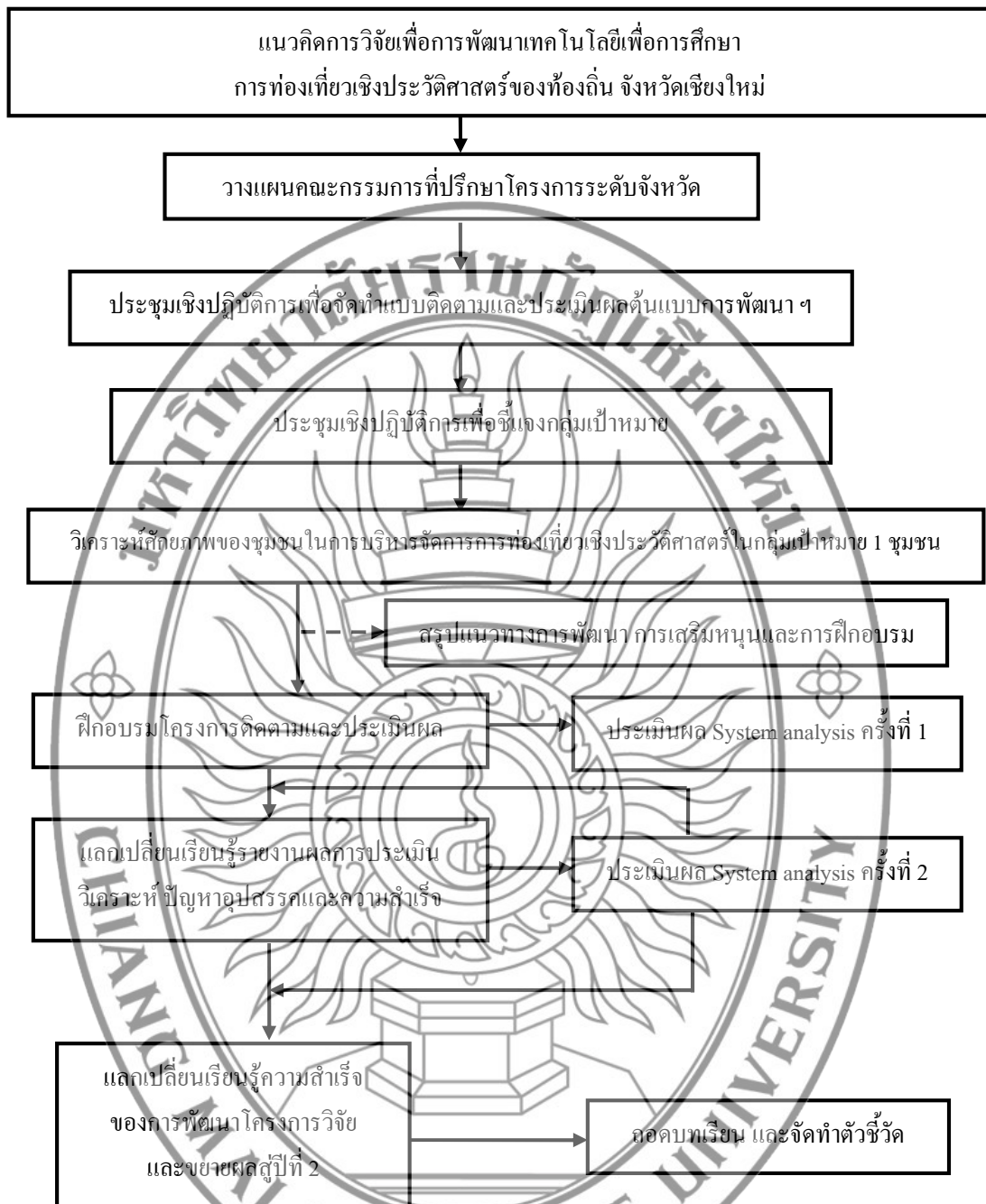
จากภาพที่ 3.2 แบบจำลองของโครงการการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ สามารถอธิบายได้ดังนี้

(1) การดำเนินงานวิจัยเน้นการบูรณาการทำงานร่วมกันกับชุมชนและหน่วยงานภาคีอย่างแท้จริง โดยเริ่มจากการระดมความคิดเห็นของนักวิจัยและผู้เชี่ยวชาญเพื่อที่จะพัฒนาแนวทางและวิธีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

(2) จากนั้นดำเนินการสำรวจข้อมูลของชุมชนท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ ในประเด็นของบริบทของชุมชน บริบทของทรัพยากรธรรมชาติ ปัจจัยด้านต้นทุนและทรัพยากร ความสามารถในการบริหารจัดการ ความถนัด/ความเชี่ยวชาญ ภูมิปัญญา/อัตลักษณ์ชุมชน อุปสรรคต่อการพัฒนา และความต้องการในการพัฒนา เพื่อนำมาวิเคราะห์ SWOT และวิเคราะห์สถานการณ์ผลได้จากการพัฒนาการบริหารจัดการท่องเที่ยว

(3) ผลการวิจัยนำไปสู่การออกแบบร่วมกับนักวิจัย ภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชน ในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการร่วมกับองค์กรชุมชนให้สอดคล้องกับความต้องการและความพร้อมของชุมชน ทั้งนี้การดำเนินงานวิจัยได้ทำการฝึกอบรมอย่างมีส่วนร่วมด้านการผลิตและบริการการท่องเที่ยว พร้อมกับเสนอกลยุทธ์การพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในระยะยาวให้กับชุมชนท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ รวมถึงการประเมินผลการเปลี่ยนแปลง ของธุรกิจการท่องเที่ยวและคนในชุมชน (HR) และการวิเคราะห์ผลตอบแทนการลงทุน

สิ่งเหล่านี้ถือเป็นกระบวนการดำเนินงานในการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ด้วยการวิจัยอย่างแท้จริง

ภาพที่ 3.3 ขั้นตอนและแผนการดำเนินงานในปีที่ 1

จากภาพที่ 3.3 ขั้นตอนและแผนการดำเนินงานในปีที่ 1 สามารถอธิบายได้ดังนี้

(1) การวิจัยเพื่อการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ ได้เน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่เห็นผลสัมฤทธิ์อย่างชัดเจนและเกิดประโยชน์ต่อชุมชนท่องเที่ยวอย่างแท้จริง โดยเริ่มจากการวางแผนคณะกรรมการที่ปรึกษาโครงการระดับจังหวัดที่มาจากตัวแทนของหน่วยงานภาคีต่าง ๆ

(2) ร่วมกันประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดทำแบบติดตามและประเมินผลต้นแบบการพัฒนาฯ เพื่อให้ได้มาซึ่งแผนการดำเนินงานที่มีระบบและมีประสิทธิภาพ

(3) ทำการชี้แจงกระบวนการดำเนินงานของโครงการฯ ให้กับกลุ่มเป้าหมาย นั่นคือ ชุมชนท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 6 แห่ง ได้ทราบและเข้าใจที่ตรงกัน

(4) การลงพื้นที่เพื่อทำการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลสำหรับนักวิจัยอันจะเป็นแนวทางในการวิจัยเพื่อการพัฒนา โดยเฉพาะการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ

(5) จากนั้นนักวิจัยได้ทำการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการในการจัดทำต้นทุนและผลตอบแทนของการทำธุรกิจท่องเที่ยวให้กับชุมชนท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ สร้างความรู้และความเข้าใจในต้นทุนและผลตอบแทนที่แท้จริงของการทำงานที่ผ่านมา

(6) นำไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้รายงานผลการประเมินวิเคราะห์ ปัญหา อุปสรรคและความสำเร็จของการดำเนินงานวิจัยที่ผ่านมาตลอดระยะเวลา 1 ปี

(7) นักวิจัย ผู้เชี่ยวชาญ หน่วยงานภาคี และชุมชนท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ ได้ระดมความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะต่อรูปแบบของการพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ให้ประสบผลสำเร็จอย่างแท้จริง และแนวทางการต่อยอดโครงการฯ ไปสู่ปีที่ 2 (พ.ศ. 2557) และปีที่ 3 (พ.ศ. 2558) ต่อไป

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและการอภิปรายผล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้จะใช้การวิเคราะห์เชิงปริมาณและคุณภาพ กล่าวคือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจะวิเคราะห์ระดับของการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ โดยชุมชน 5 ด้านได้แก่ (1) การบริหารจัดการองค์กร (2) การบริหารจัดการการตลาด (3) การบริหารจัดการการเงิน (4) การบริหารจัดการการผลิต (5) การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ประกอบไปด้วย ร้อยละและ ค่าเฉลี่ย สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจะวิเคราะห์และ

สังเคราะห์ ในลักษณะของการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการของชุมชนทั้ง 5 ด้าน อภิปรายผลในเชิงพรรณนา (descriptive) และอ้างอิงด้วยสถิติอย่างง่าย

